HET
REGT GEBRUYK
DER
SLUITBAND
Nevens eenige verbeterde behandelingen
IN
KRAAM-VROUWEN,

Beſchreven door

JOHANNES DE GORTER

Medicinæ Doctor en Profeſſor.

Te AMSTERDAM,
By J. MORTERRE, Boekverkoper
op den Nieuwendyk.

VOORREDEN.

Het is omtrent zeven jaaren geleden dat ik dit Werkjen onder myn naam heb uitgegeven, met oogmerk, dat ik daar door het oude kwade gebruik van de Sluitband zoude veranderen in een ander heilſaam gebruik. Ik heb daarin dat genoegen gehadt, dat veele dit gebruik zyn nagevolgt, met die gewenſchte uitkomſt, dat daar door de Kraamvrouwen bevrydt zyn gebleven van naweën, en van de zoogenaamde Zogkoors: dog heb ik ook te gelyk vernomen, dat het gros der Vroedvrouwen, welke de Vroedkunde, zonder bekwame voorganger, hebben by der hand genomen en geoefent, by het oude gebruik gebleven zyn, tot groot nadeel en ongemak der Kraamvrouwen. Ik ben ook in verwagting, dat ik met deezen uitgaaf niet meer by deeze menſchen zal vorderen, als met de voorige: want om dat die Vrouwtjes geheel onkundig

zyn van het maakſel en werking dier deelen, en van den omloop des bloeds, is het onmogelyk, die oude kwade gewoonte, welke zy van hunne teuterige en bygeloovige Meestereſſen hebben ingezogen, door reden en bygebragte proeven te wederleggen en te verbeteren; daarom laat ik dat op zyn beloop, afwagtende tot dat de Hooge Overigheit een middel zal beraamt hebben, om niemant het oefenen van 't Vroedvrouw ampt toe te ſtaan, voor dat zy daar in door een bekwaam Meeſter in deeze wetenſchap zal onderwezen zyn.

Dewyl de Boekverkooper by gebrek van Exemplaren van voornemens was om dit werkjen weder op de Pars te leggen, heb ik niet ondienſtig geoordeelt daar by te voegen een nauwkeuriger beſchryving omtrent het maken van den Sluitband, en met een aantewyzen het nadeel, dat men te wagten heeft door het afhalen van de nageboorte, en te vroegtydig door-

doorbreken van het watervlies, om dus op alle mogelyke wyze te helpen en verligting toe te brengen.

Ik ben niet onbewuſt, dat het beſchryven van zware Operatien in het zware baren van meerder belang gerekent wordt, en dat deeze eenvoudige beſchryving te laag geſchat wordt. Ook weet ik wel dat verborgene zaaken op veel hooger prys gerekent worden, als die men gemakkelyk kan te weten komen, en dat daarom de kwalyk gezinden op de eenen of anderen wys, wel wat op dit werkjen zullen te vitten hebben: maar ik weet ook wel aan de andere kant, dat deeze zaaken wel hondert reizen zullen voorvallen, en door onkundige Vroedvrouwen behandelt worden, daar de kennis in het zware baren naulyks eens te pas zal komen, en dat dan ook in zoo een geval wel zullen geroepen worden tot hulpe Mannen in dit ſtuk ervaren. En wat het geheim houden aangaat, dit meen

ik, dat niet behoorde te geſchieden, wanneer het gemeen daar by nadeel lydt, want die anders doen, toonen, dat zy het geheim houden, om haar eigen, maar niet om het voordeel van 't gemeen, daar wy alle verpligt zyn om de nootlydende alle mogelyke hulpe toe te brengen.

Hierom heb ik niet willen af zyn deeze zaaken zoo eenvoudig en verſtaanbaar in de Moedertaal te beſchryven, als my mogelyk geweeſt is. Ik leve in die hope en verwagting, dat dit zoo wel zal ſlagen als het voorige, dat hier door weder eenige zullen overgebragt worden tot het regte gebruik in 't behandelen der Kraamvrouwen; zullende my het grootſte vermaak zyn iets te hebben toegebragt tot welzyn van 't gemeen.

Harderwyk den
18. Octob. 1751.

HET

HET REGT GEBRUIK DER SLUYTBAND

Nevens eenige verbeterde behandelingen

IN

KRAAMVROUWEN

1. Dat de onkunde, door bygeloof gesterkt, veel ongerymtheden heeft te voorschyn gebragt, welke door veele eeuwen heen bestendig zyn gebleven, behoeft zig niemant over te verwonderen: Want de onkunde berooft van de macht om de zaaken naauwkeurig te onderzoeken, vervalt in verwondering wat de oorzaak mag zyn van de verschynselen, die zich aan de zinnen opdoen: zoo dra deeze verwondering uit bygeloof eenige waarschynlykheid bekomt, vervalt zy zeer gemakkelyk tot de verdigte oorzaak te omhelsen: waarom men ook het bygeloof het aldermeest ziet heerschen in de onbeschaafde volkeren. Het beste middel om dit wangedrogt uit te roejen heeft de onder-

dervinding geleert te wezen, de waarheid uit hun natuurlyke oorzaaken afgeleid, ten toon te ſtellen.

2. Uit dit zelfde beginſel is al voor lange tyden in gebruik geraakt, en houd nog ſtand, het leggen van een band ſterk toegetrokken om de midden der Vrouwen aanſtonds na de baaring: waarin dit geheim nog legt opgeſloten, dat de knoop moet zyn in de linker zyde. Hier toe gebruiken ſommige een Servet overhoeks gevouwen, of een Das; ſommige om nog wat ſterker toe te trekken gebruiken een Lederen Riem. Of ſchoon de ondervinding leert, dat de Vrouwen hier door veel nadeel wordt toegebragt; nogtans heeft het bygeloof zoo veel vermogen, dat deeze wys van behandeling nog tot heden toe in ſtaat blyft. Om derhalven deeze gewoonte te veranderen, en de Kraamvrouwen meerder hulpe toe te brengen, zal het noodzaakelyk zyn, eerſt de waarheid eenvoudig ter neder te ſtellen, en dan vervolgens aantoonen, dat de aangenomene nadeelige gewoonte uit bygeloof ſpruitende, ſteunende op ongegronde oorzaaken, moet achter gelaaten worden, nademaal zy veel nadeel toebrengt aan de zwakke Kraamvrouwen. Deeze manier van behandeling heb ik boven andere verkooren,

om

om dat men de dwaaling beter kan aanwyzen, wanneer men de waarheid vooraf laat gaan, dan wanneer men eerst de dwaling voorstelt.

3. Om dit stuk te voldingen kan ik niet wel ontgaan eenige naamen van deelen te noemen, welke yder een niet bekent zyn, doch by de Ontleedkundige zoo zeer bekent, dat niemand van deeze wetenschap berooft, daar aan behoeft te twyfelen. Maar om dat ik voor ongeletterde en in die wetenschap onervarene schryf, heb ik dienstig geoordeelt het eene en ander deel wat naakter te beschryven, op dat daar door wat beter begrip kan gemaakt werden.

4. Alhoewel veelen zullen meenen, dat het met de eerbaarheid niet kan bestaan, zaaken aangaande het behandelen der Kraamvrouwen voor yders oogen bloot te stellen, zoo ben ik evenwel van een ander gevoelen, meenende dat deeze zaak, op eene eerbaare wyze verhandelt, van yder mag geweten werden, op dat de Vrouwen niet zouden werden mishandelt door het bygeloof van eenige oude wyven, die van den beginnen aan in dit bygeloof zyn oud geworden, en daarom de onkundigen in dezelfde dwaalingen tragten op te leiden. Derhalven zal ik tragten met zoo veel eenvoudigheid en zedigheid, als my

mogelyk is, het geheele geheim zoo te ontzwachtelen, dat de onkundige daar van een begrip kan maaken, en daarom niet lichtelyk door valſche voorgevingen zal laaten nadeel toebrengen, en zoo zedig beſchryven dat het van yder zonder eenige aanſtoot of ſchaamte kan geleezen werden. De zaak zelfs vereiſte wel ſcherpzinniger redeneering, maar om dat deeze verhandeling voor onkundigen is gericht, moet die op de aldereenvoudigſte en verſtaanbaarſte wys ter neder geſteld worden.

5. Het is yder bekent, dat de Vrugt in een zwangere Vrouwe allenskende met zyn groejing meerder plaats beſlaat, en daarom het deel, waar in het beſloten legt, ook allenskende uitrekt en doet grooter worden. Deeze plaats waar in de vrucht nevens de vocht en nageboorte bewaard wordt, is Lyfmoeder genaamt. De Ontleedkundige toonen verder, dat de bloedvaten van deeze Lyfmoeder met het aangroejen van de vrucht allenskende grooter worden en meerder bloed in zich bevatten; welk bloed daar niet ſtil ſtaat, zoo lang de Moeder en de Vrucht leeft, maar geduurig wordt rond gevoert, uit de ſlagader van de Lyfmoeder in deszelfs ader; welke ſlag-ader geduurig zyn bloed krygt uit de groote ſlag-ader uit het hart oorſpron-

ſpronkelyk; en welke ader van de Lyfmoeder zyn bloed ſtort in den hol-ader, die het wederom naar het hart voert: op dat 'er een geduurige omloop des bloeds zou zyn zoo wel in als buyten het zwanger zyn. Doch in het zwanger zyn wordt niet al het bloed van des Lyfmoeders ſlag-ader in den ader overgebragt, maar een gedeelte gaat over in de Moederkoek, zynde het voornaamſte deel van de nageboorte, en zoo na de vrugt, om dezelve te voeden en te doen groejen. Na dat dit bloed in de vrugt zyn werking gedaan heeft keert het weder uit de Vrugt door de Navelſtreng in de Moeder-koek, en zoo verder in de ader van de Lyfmoeder, en gaat nevens het overige bloed, dat door des Lyfmoeders ſlag-ader in den Lyfmoeders ader word overgebragt, na de hol-ader, en zoo vervolgens na het hart.

6. Dewyl het meerder deel, die dit werkjen zullen leezen, onkundig zyn, wat men door een *Slagader* en *Ader* verſtaat, meen ik niet vruchteloos te zullen handelen, wanneer ik alhier een eenvoudig denkbeeld geef van deeze vaten. Uit de linker holligheid van 't hart begint een vliezige buis, in zich nemende het bloed, dat door toetrekking van 't hart uit deszelfs holligheid uitſpuit; deeze voortgaande

de door het gantſche Lichaam, verdeelt zich allenskende in een ontelbaar getal takken, op de wys als de ſtam van een boom overgaat in zyn takken: deeze holle en takkige buis wordt *Slag-ader* genoemt, voerende geduurig het bloed van het hart ingenomen tot alle deelen van het Lichaam. Dewyl dit bloed gedurig voort gaat, zoo is het noodzakelyk dat ook weder van alle deelen van het Lichaam een vat begint, takkig gelyk de Slag-ader, welke het bloed brengt van zyn takken na de ſtam, op dat het bloed dus weder in een buis vergadert, in het hart kan uitgeſtort worden, om weder in de Slag-ader te kunnen gedreven worden; deeze buis noemt men *Ader*, en om dat die wyd en groot is, wanneer zy zich in de rechter holligheid van 't hart ontlaſt, word zy *Hol-ader* genaamt, waar in zich alle aderen uit het gantſche Lichaam komende, ontlaſten. Behalven deeze is in de buik noch een andere, welke wy *Poort-ader* noemen, deeze is meede zeer wydt en groot, en brengt het bloed te rug, dat door de Slag-aders na de maag, darmen, darmſcheil, milt en verder ingewanden van de buik gevoert is; maar zullende in de Lever gaan, verſpreid deeze zig weder in takken op de wys van een Slag-ader, eer dat het bloed in de Hol-ader

ader overgaat. Deeze beide aderen, te weten, Hol en Poort-ader zyn zeer wyd en kunnen veel bloed in zich bevatten. Welke aanmerking in vervolg van groote aangelegentheid zal zyn.

7. Deeze Ommeloop van bloed zal den onkundige wat onverſtaanbaar voor komen, dog dezelve is zoo zeer door proeven der Ontleedkundige, welke zig door geen bygeloof of giſſingen hebben laaten miſleiden, aangewezen, dat de allereenvoudigſte en onkundigſte met de grootſte verzekering daar op kunnen betrouwen. Men zou het wel verder met ondervindingen kunnen ſtaven, maar om dat al de proeven moeten genomen worden uit de Ontleedkunde, welke ik vooronderſtel dat den Lezer onbekent is, zoude het te vreezen wezen, dat de bewyzen meerder duiſterheid dan licht zouden aanbrengen, om dat een bewys niets opheldert dat van den Leezer niet kan verſtaan worden: waarom ik genoodzaakt ben, den onkundige te hulpe komende, deeze bloeds omloop als iets zeekers ter neder te ſtellen zonder dezelve verder te bewyzen, gelykerwys men gewoon is te doen als men voor ervarene ſchryft.

8. Staat het dan vaſt dat 'er een gemeene en geduurige omloop van bloed is door het gantſche lichaam van de zwangere Vrouwen,

wen, en door deszelfs Lyfmoeder, en vervolgens de Vrucht, en dat door zulke wyde vaten, als is de groote ſlag-ader, waar in men gemakkelyk een vinger zou kunnen ſteeken, en de poort-en hol-ader, die nog veel wyder zyn, zoo kan men zonder eenig nadenken beſluiten, dat het bloed in de ſlag-ader en ader van de Lyfmoeder niets of zeer weinig verſchilt van het overige bloed door het gantſche lichaam van de zwangere Moeder verſpreit.

9. Het is zeker, dat in des Lyfmoeders ſlag-ader geen verſchil kan wezen, om dat die maar takken zyn van de groote ſlag-ader, die met zeer wyde openingen het bloed uit de groote ſlag-ader ontfangen, door welke zelfde ſlag-ader het bloed tot alle deelen van het lichaam gevoert word. Maar of het bloed in des Lyfmoeders aderen niet wat verſcheelde, dat zou men eenigzints in twyffel kunnen trekken, om dat een gedeelte van 't zelve gegaan is door de Moederkoek en door de Vrugt. Hier op moet men antwoorden dat het iets van zyn beſte hoedanigheid verlooren heeft, welke verſpilt is tot voeding en groejing van de Vrucht.

10. Maar zoo men onderſtelt dat dit bloed kwaadaardig is, en daarom na de baaring moeſt gelooſt worden, zoo als het ge-

gemeen bygeloof opdist, dan zyn de zwangere Vrouwen te beklagen, welke de gantsche tyd van zwanger zyn zulk kwaadaardig bloed moeten voeren door haar gantsche lichaam; want van te vooren is uit de Ontleedkunde gestaaft, dat dit bloed uit des Lyfmoeders aderen geduurig word gevoert in de hol-ader, en zoo na het hart en door het gantsche lichaam. By aldien het waar was, dat dit bloed in de zwangere Vrouwen kwaadaardig was en als vergiftig, het was immers te vreezen, dat alle zwangere Vrouwen zouden sterven, welke door den gantschen tyd van haar zwanger gaan geduurig zoo een vergiftig bloed ontfingen door haar gantsche lichaam. Het is ook al te ongerymt te stellen, dat de Lyfmoeder of de Vrucht uit het goede aangebragte bloed zoude maaken een vergiftig bloed: want zoo dit geschiede in des Lyfmoeders slag-aderen of in de Moeder-Koek, dan zou de onnoozele Vrugt, welke na zyn geboorte wegens tederheid en zwakheid der deelen naauwelyk het ligste voedzel kan verdragen, in zyn eerste beginselen, wanneer het nog tederder is, door vergiftigt bloed moeten groejen en gevoed worden, het welke al te ongerymt is dan dat het van eenig mensch zou kunnen gelooft worden. Niet minder ongerymt is het

het te denken, dat deeze verderflyke verandering voorvalt in de aderen van een gezonde zwangere Vrouw, om dat zy dan de gantſche tyd van haar zwanger gaan, door het gantſche lichaam met vergiftig bloed zou zyn beladen. Waarom men hier met zekerheid afleid, dat het bloed in de ſlag-aderen van de Lyfmoeder even goed en zuiver is, als in de overige ſlag-aderen, en in de aderen, alleen wat berooft van 't beſte, dat geſtrekt heeft tot groejing en voeding van de Vrugt. Daarom is het onnut zorg te dragen, dat na de geboorte van 't Kind, uit des Lyfmoeders ſlag-aderen veel bloed word uitgeworpen, dat evenwel van veele oude wyven voor noodzaakelyk wordt gehouden.

11. Het bygeloof houd evenwel ſtaande, dat dit kwaadaardige bloed door de kraamzuivering moet geloost worden, ſtavende dit met de bevinding, om dat, wanneer de kraamzuivering zyn voortgang niet heeft, de Kraamvrouw in veelderley ziekten vervalt; gevende voor reden, dat dan het kwaadaardige bloed word opgehouden, welke moeſt ontlaſt worden. Voor de eenvoudige is deeze reden genoeg van klem, en daarom is het gemeen verheugt als de kraamzuivering luſtig zyn voortgang heeft. Dit kwaade vooroordeel maakt door

doorgaans zeer zwakke Kraamvrouwen om dat 'er zoo veel bloed wordt verſpilt, dat de zwakke Vrouwen in veelderlei ziekten uit gebrek van krachten vervallen.

12. Deeze rede ſchynt met de voorige te ſtryden; waar in getoont wordt, dat dit bloed zoo goed is als het overige dat in 't lichaam blyft: maar als de waare reden van 't kwaalyk gevolg der opgeſtopte Kraamzuivering wordt gegeven, dan zal men bevinden dat het noodzakelyk is, dat de Kraamzuivering zyn voortgang heeft, en dat evenwel dit geen kwaadaardig bloed is.

13. In 't voorige is getoont, dat des Lyfmoeders vaten ten tyde van het zwanger zyn veel grooter zyn en meerder bloed bevatten; dat een gedeelte daar van zyn loop heeft uit de Lyfmoeder door de Moederkoek, Navel-ſtreng, Vrugt, en wederom uit de Vrugt door de Navel-ſtreng, Moederkoek, in de aderen van de Lyfmoeder. Na de geboorte word de Moederkoek van de Lyfmoeder geſcheiden, en daarom worden de bloedvaten geopent, waar door de bloedloop uit de Lyfmoeder in de Moederkoek, en weder uit de Moederkoek in de Lyfmoeder, geſchiede. Daarom is het noodzakelyk, dat uit de geopende bloedvaten het bloed uitſtort in de holligheit van de Lyfmoeder, welke

uitstorting zoo lang duurt, tot dat deeze vaaten in de Lysmoeder allengskens wederom toegetrokken hun bloedloop verrigten gelykerwys voor het zwanger zyn. Wanneer nu dit bloed, in de Lysmoeder uitgestort, niet wordt geloost, dan is het noodzakelyk dat het daar blyvende bederft, en oorzaak is van veele ziekten: maar daarom volgt niet, dat hoe meerder bloed geloost wordt, hoe het beter is. Maar dit is zeker, dat hoe minder geloost werdt, (by aldien het uitgestorte bloed in de Lysmoeder niet wordt opgehouden,) hoe dat de Kraamvrouw minder zal verzwakt worden.

14. Nademaal het dan zeker is, dat de kwalen, na de opstopping der Kraamzuiveringe, spruiten uit het uitgestorte bloed in de holligheit der Lysmoeder, welke daar staande bederft; maar geenzins uit het kwaade bloed, dat in het lichaam der Kraamvrouwen is opgehoopt, en vervolgens moest geloost worden: zoo volgt van zelfs, dat men de uitstorting van bloed in de holligheit der Lysmoeder niet moet bevorderen, gelykerwys geschiet door het leggen van de Sluitband om de middel, welke zoo zeer in gebruik is, dat men zou meenen, dat de Kraamvrouw verzuimt was, by aldien men deeze Sluitband niet ge-

gelegt had, en wel ſterk toegetrokken.

15. Om dit nadeelig gebruik ten toon ſtellen is het noodzakelyk, dat wy eerſt onderzoeken wat zoodanige Sluitband doet, en daar na hier byvoegen wat verandering na de baaring voorvalt in de Kraamvrouw, op dat daar door de waarheit werde geveſtigt op zeekere gronden.

16. In de Medicynen wordt met zekerheit geleert, dat 'er een gedurige bloedts beweging geſchiet uit het hart na alle deelen van 't lichaam door de Slag-aderen, en ook een gedurige te rug keering door de Aderen. Wanneer derhalven een ader wordt gedrukt, zoo dat zy niet kan genoegzaam bloed te rug voeren, dan wordt in dat deel, dat onder de gedrukte ader is, meerder bloed vergadert: waarom de Heelmeeſteren een band om den arm of het been leggen, wanneer zy een ader zullen openen, op dat in die deelen de Aderen zouden zwellen, en met bloed vervult werden. Om dat dit geſchiet in alle deelen van 't lichaam, daarom is het gemakkelyk af te leiden wat door een band ſterk om de middel toegetrokken, moet uit gewerkt worden: namelyk, het bloed van 't gantſche lichaam wordt opgehouden in den onderbuik en beenen, om dat de aderen omtrent de middel geperſt, de vrye

wederkeering van 't bloed verhinderen: en dewyl hier mede de Lyfmoeder gelegen is, zoo wort in deszelfs vaten meerder bloed vergadert als geschieden zoude by aldien geen band om de middel was toegetrokken.

17. Dit staat dan vast, dat een Sluitband om de middel gelegt, maakt dat 'er meerder bloed in alle aderen van de buik werdt vergadert, als geschieden zoude zonder het leggen van deeze band, en dat na mate van deeze vergadering in den onderbuik, het bovendeel van het lichaam van bloed berooft werdt.

18. Als men nevens dit gaede slaat op de verandering, welke in en na de baaring voorvalt, dan zal men gemakkelyk de nadeelen kunnen vooruit zien, welke door deeze binding worden te weeg gebracht.

19. Voor de baring waaren de Lyfmoeders vaten veel grooter dan voor het zwanger zyn, maar wierden gesteunt door de vrugt in de Lyfmoeder besloten: na de verlossing is dit steunsel weggenomen en daarom deeze zelve vaten nu minder gesteunt, laten zig meerder verwyderen, gelykerwys men ondervindt in alle vaten die buigzaam zyn, dat hoe minder zy van buiten gesteunt worden, hoe zy ook door opvulling van binnen geschiedende

meer-

meerder uitzwellen. Derhalven is het natuurlyk, dat in de vaten des Lyfmoeders der Kraamvrouwen meerder bloed werdt vergadert dan voor de verlossing. Het is mede zeker, dat zoo veel als deeze vermeerdering is, dat ook zoo veel de vermindering van bloed moet wezen door het overige lichaam van de Kraamvrouw. Uit dit gebrek volgen dan de zwakheid, duizeling, flaaute, stuipen en andere toevallen die de Kraamvrouwen onderhevig zyn, nademaal 'er nu gebrek is van bloed, 't welke na 't hooft moest gevoert worden, dienende tot afscheiding der geesten.

20. Behalven dit worden ook de vaten van de Lyfmoeder, nu minder gesteunt, zoodaanig met bloed opgevult, dat zy buiten gewoonte gespannen, pyn verwekken, welke Naweën genaamt worden, zeer gemeen in byna alle Kraamvrouwen. Om evenwel de arme lyderessen te troosten, zeggen de Vroedvrouwen, dat 'er een zekere hoeveelheit van weën moet wezen, en dat dit het overschot is, dat anders voor de baring moest uitgestaan zyn geweest, onkundig zynde, dat als deeze overmatige uitspanning der vaten wordt verhoet, dat dan ook geen weën zouden gevolgt zyn. Maer in plaats van dit te bewerken, maaken zy de zaak nog slimmer;

want door de Sluitband toe te trekken beletten zy de te rug loop van 't bloed na het hart, en doen de vaten der Lyfmoeder tot barsten toe opzwellen. Dog in dit geval heeft de Vroedvrouw gemeenlyk een geheim middel tegen de naweën, dat bestaat uit eenige verdoovende en windbrekende middelen, als de *Veneetsche Theriacel*, *de Mithridaat*, *de Diascordium*, of iets diergelyks, waar door het gevoel van deeze bovenmatige uitzetting der vaten wordt verdooft. Maar is dit genezen? is 't met een Kraamvrouw, die zwak is, en van bloed byna geheel berooft in haar bovendeelen van 't lichaam, wel gehandelt? moest men niet getracht hebben de behoorlyke hoeveelheit van bloed in de bovendeelen te bewaren? en de overmatige vergadering van bloed in des Lyfmoeders vaten voor te komen? daar men beide deze kwalen vermeerdert door het leggen van de Sluitband gelyk getoont is.

21. Dit is het niet alleen, want het opgehoopte bloed in des Lyfmoeders bloedvaten stilstaande begint te stollen, in welke tydt de Kraamvrouw wordt bezogt met flaauwte en zwakheit door gebrek van bloed in de bovendeelen van 't lichaam, en met naweën door uitzetting der vaten des Lyfmoeders; eindelyk wordt zy aange-

getaſt door een Koorts, welke zy *Sog-koorts* noemen, waar door veele Kraam-vrouwen worden weg gerukt, of zeer lang kwynen. Dan zoekt men na veel geheime Medicynen, maar te vergeefs: want zoo dra men de oorzaak zonder vooroordeel nagaat, dan zal men wel zien hoe weinig de Medicynen vermogen, en wat voor af moeſt zyn gedaan, en wat nu nog te doen ſtaat. Het gebrek van bloed in het overige lichaam, de opvulling van des Lyfmoeders vaten, en ſpanning van dezelve, en daar na het ſtollen en verrotten van 't bloed, dat maakte immers alle deeze kwalen: daarom moeſt men maaken; eerſtelyk, dat het boven lichaam van bloed niet wierd berooft: ten anderen, dat het bloed niet wierd vergadert in des Lyfmoeders vaten en daar na ſtolde en verrotte. Deeze beide hulpmiddelen leggen opgeſloten in het ſteunen van de vaten des Lyfmoeders door een breede band of liever breed gevouwen ſervet, waar door de onderbuik matig word geſteunt, dezelve allengsjes vernauwende, na mate dat den onderbuik allengsjes dunder wordt, wel wagtende een Sluitband om de middel te leggen, waar door des bloeds te rugkeering wordt verhindert.

22. Het voordeel dat men van deeze

band heeft, is eerſtelyk een ſteunzel te geven van buiten in plaats van de Vrucht, die van te vooren van binnen ſteunde: daarom worden dan des Lyfmoeders vaten niet buiten gewoonte uitgezet en met bloed vervuld: hier van daan geen naweën, die door deeze rekking veroorzaakt wierden: hierom geen gebrek van bloed in 't overige lichaam waar uit flaauwte en zwakheid ontſtond: men behoeft geen ſtolling van bloed in de ſlappe en uitgerekte Lyfmoeders vaten te wagten; want deeze vaten van buiten bekwamelyk geſteunt, zullen beter den omloop van bloed doén volharden, en daarom heeft men ook door ſtollen of verrotten van 't bloed geen kwaad te vreezen: het uitgeſtorte bloed in de holligheid van de Lyfmoeder en zelfs de nageboorte zal veel gemakkelyker geloost worden, en de Kraamvrouw zal met minder uitſtorting van bloed, en daarom ook met minder verlies van kragten, herſtelt worden: alle welke zaaken uitvoeriger zullen in vervolg betoogt worden.

23. Een onkundige zou hier op met reden mogen vragen: byaldien alle deeze voordeelen volgen uit het ſteunen van den onderbuik, en de kwade gevolgen voortkomen uit het binden van de gewoone Sluitband, waarom dat deeze laaſte dan nog

zoo

zoo lang ſtand houd, en heden nog byna van alle Vroedvrouwen wordt gebruikt en voor noodzakelyk gehouden? De reden hier van is Bygeloof en Onkunde. Want men maakt malkanderen wys, dat de Lyfmoeder anders na de keel zou ſtygen, om dat men zomtyds een dikte omtrent de keel heeft gezien en betaſt, welke het doorzwelgen niet alleen belette, maar zelfs de Kraamvrouw deed ſtikken. Het is waarlyk niet na te gaan, wat voor wonderen al worden verhaalt onder de Vrouwtjes aangaande de Lyfmoeder. Want by aldien alles waar is, dat van de Vrouwen wordt verhaalt, zal men zekerlyk moeten beſluiten dat de Lyfmoeder een levendig dier is, met verſtant en zinnen begaaft, voerende een groote heerſchappy in 't lichaam der Vrouwen: want, word een Vrouw ontſtelt, aanſtonds vliegt de Lyfmoeder na de keel: zy kan ook ruiken, want zy wordt door de reuk van Roozen, Duivelsdrek, Barnſteen en meer andere reuken wonderlyk aangedaan: zy heeft ook aderen door het gantſche lichaam verſpreid, welke zy *moeraaren* noemen, deeze kunnen door zommige Vrouwen in de armen, beenen en in de zyden van 't lichaam zeer konſtig ontdekt worden, deeze weten zy te ſtryken of vaſt te houden, zoo, dat daar door

de razende Lyfmoeder weder werdt ge-ſtilt. Om dan te beletten dat deeze Lyf-moeder niet na de keel vliegt, of zyn heer-ſchappy oefent door het gantſche lichaam, dragen deeze Vrouwtjes wel zorg, dat de Sluitband ter deeg werd toegetrokken, en dat de knoop legt in de linker zyde. O dubbeld ongelukkige Vrouwen! welke door het baaren zoo zeer verzwakt, nu nog moeten dulden alle de ongemakken, welke haar door de onkunde worden toe-gebragt. Want al het voorgegevene is zoo baarblykelyk onwaarheid, dat het te verwonderen is, dat nog menſchen gevon-den werden, die hier aan geloof geven. De Ontleedkundige hebben immers ge-toond, dat de Lyfmoeder zoo vaſt veree-nigt is door zyn banden, vliezen en vaten, met de omleggende deelen van den onder-buik, dat het onmogelyk is, dat zy in de keel zou kunnen komen. Al was zelfs de Lyfmoeder los, zou zy niet in de keel kun-nen komen; want dan moeſt zy de darmen, met het darmſcheil uit de weg ruimen, nevens de overige ingewanden van de buik, als maag en lever, waar toe geen kleine kragt van noden was. Dan zou zy nog de grootſte hinderpaal ontmoeten, namentlyk het Middelrift, dat de borſt van den buik afſcheid in twee byzondere hol-

lig-

ligheden: in dit dwarſe uitſpanſel is maar een kleine opening voor de ſlokdarm die na de maag gaat, en een voor de holader, waar door het bloed uit de beneden deelen wordt opwaarts gevoert na het hart. Daarom moeſt dit middelrift van een geſcheurt worden om de Lyfmoeder door te laaten, welke opening zekerlyk wel zou zyn gevonden geweeſt van den eenen of anderen Ontleedkundige, dat tot heden toe niet is ontdekt. Hier kan de Lyfmoeder nog niet ruſten, want zy moet in de keel zyn buiten de holligheid van de borſt; dat niet kan geſchieden zonder de long en 't hart van plaats te doen veranderen, en zonder een opening te maken boven in de borſt. Tegen alle deeze ongerymtheden ſtelt zig het bygeloof in de weer, houdende evenwel ſtaande, dat de Lyfmoeder waarlyk na de keel ſtygt, en dat zy dezelve met de Sluitband om laag houden. Men zou deeze onkunde gemakkelyk kunnen laten in haar waarde en onwaarde, wierd daar uit geen kwaad gebruik gemaakt tot nadeel der Kraamvrouwen; maar om dat dit 'er op volgt, heb ik dienſtig geoordeelt deeze verdigtzelen te keer te gaan, en te toonen, wat nadeelige gevolgen daar uit te wachten zyn, op dat yder zou mogen

weten

weten wat in dit geval te doen en te laten is. Met de *Moeraaren* is het niet beter geſchapen: want, wie zou zich kunnen laaten verleiden, dat een oud wyf, deelen door 't gantſche lichaam verſpreit, zou ontdekken, welke de beſte Ontleedkundige van deeze eeuw, waar in naauwelyks een veſeltjen is overgeſlagen, niet kunnen vinden.

24. Wy zullen derhalven al het bygeloof laaten vaaren, en zien op wat gronden men een band of ſteunſel moet leggen, om dat gedeelte van de buik, 't welk voor de baaring het meeſte is uitgezet geweeſt te onderſteunen.

25. Wy vinden in alle deelen van ons lichaam, dat als zy eenige tyd gerekt zyn geweeſt en verlengt, dat zy dan ten eerſten niet komen tot haar voorige kortheit, wanneer de oorzaak van rekking is weggenomen: daarom dringen de ſpieren van de onderbuik minder op de ingeſloten ingewanden en vaten na de baaring, dan zy deeden voor het zwanger zyn, en in het zwanger zyn voor de baaring. Al wat hinder uit deeze minder-drukking te wagten is, kan men voorkomen door het bezorgen van een ſteunzel, dat deeze zwakkere drukking te hulpe komt, gelykerwys geſchied door deeze breede band.

26. Veelvuldige kwaalen komen uit deeze mindere drukking, want alle vaten die buigzaam zyn en van binnen worden met bloed natuurlyk opgevuld, zullen zwellen, als de drukking van buiten wordt minder gemaakt, gelykerwys men ziet in het ſtellen van koppen, waar door de drukking van de lugt op dat deel wordt vermindert: daarom zal in de vaten van de gantſche onderbuik en Lyfmoeder meerder bloed vergadert worden als behoort te geſchieden. Maar als deeze deelen door een breede band bekwamelyk worden geſteunt, dan heeft men dit kwaad niet te wagten.

27. Wanneer door de toetrekkende kragt van een vat, en van de omleggende deelen de vocht door dat vat vloejende moet voortgeſtuuwt worden, gelykerwys geſchied in de bloedvaten van ons lichaam, dan zal de doorvloejing vermindert worden, en zomtyds geheel ophouden, wanneer de uitwendige drukking wordt weggenomen. Daarom is het noodzakelyk dat na de Baring, als de buik niet wordt geſteunt, het bloed langzamer voortgaat door des Lyfmoeders bloedvaten, of dat het daar blyft ſtaan.

28. Het bloed als het blyft ſtil ſtaan, of als het minder word bewogen dan behoort te geſchieden, begint te ſtollen; welk geſtolt

ſtolt bloed, of niet, of bezwaarlyk, uit de ſlag-aderen in de aderen kan komen, om zoo weder te keeren na het hart: nademaal het eerſt door fyne vaatjes moet gaan, eer het in de aderen komt, waar door het geſtolde, of te zeer aan malkanderen hangende bloed niet kan vloejen. Deeze ſtolling had men niet af te wachten, wanneer door ſteuning van ſlappe en uitgerekte deelen de bloedloop geduurig was onderhouden geworden.

29. Wanneer uit een holligheid bloed of iets anders moet gelooſt worden door toetrekking van de zak, waar in het beſloten is, en door hulp van de omleggende deelen, welke van buiten die zak drukken, dan zal dit bloed, of wat het ook mogt zyn, of niet, of bezwaarlyk daar uit kunnen gedreven worden, wanneer de uitwendige drukking wordt weg genomen, welke een deel was van de oorzaak van uitdryving. Daarom, als men uit een ſpons of iets anders in de eene hand genomen de vocht wil uitdrukken, dan zal men de andere hand daarom heen ſlaan om zoo de toedrukking te vermeerderen. Zoo doet men ook in den afgang te bevorderen; want door het drukken op de buik van buiten bekomt men meerder kracht om zich van de verharde afgang te ontlaſten.

Hier-

Hierom gebeurt het veelmalen dat de nageboorte, of het uitgeſtorte bloed uit de holligheit van de Lyfmoeder niet kan geloost worden, nademaal na de baring van het kind, de Lyfmoeder en de buikſpieren niet machtig zyn zoo veel in te krimpen, dat de nageboorte of het bloed uit de holligheit van de Lyfmoeder werdt uitgeperſt, ten zy dat de buik met zoo een gezegde ſteuning wordt te hulpe gekomen. Uit dit gezegde kan men gemakkelyk nagaan, waarom de Ronde Spier door den Hooggeleerden Heer *Ruyſch* in de Baarmoeder ontdekt, niet voldaan heeft aan het oogmerk, dat die Heer daar in meende opgeſloten te leggen, namentlyk, om de nageboorte en het uitgeſtorte bloed uit de Lyfmoeder uit te dryven: want deeze, voor de baaring zoo zeer verlengt, is niet machtig tot die kortheit in te krimpen, dat zy de geheele holligheit van de Lyfmoeder te niete doet, en de ſluiting van de mondt der Lyfmoeder door de perſing op de nageboorte dwingt open te gaan, ten zy dat de Lyfmoeder te gelyk van buiten door deeze gezegde band wordt geſteunt, welke niet kan drukken op de mond van de Lyfmoeder, welke achter het ſchaambeen is, en alzoo van deeze drukking bevrydt. Hierom is het noodzake-

kelyk, als de nageboorte niet aanſtonts volgt, dat men de buik met deze band ſteunt, om alzoo de Kraamvrouw in het loozen van de nageboorte te hulpe te komen.

30. Wanneer uit ſlappe en opene vaten te veel bloed wordt gelooſt, dan zal men deeze bloedvliet verminderen door een drukking buiten op de vaten, om dat men door drukking de holligheden, en monden der vaten vernauwt. Daarom maakt deeze band, dat de Kraamvrouwen veel minder bloed loozen, als wanneer deeze band niet wordt aangedaan: want zy belet, als bewezen is, de opvulling der vaten van de Lyfmoeder, en doet de opene mondtjes der vaten vernauwen en eerder toe ſluiten. Welke zaak dient tot bewaring van 't onnodig loozen van bloed, waar door de Kraamvrouwen anders zeer verzwakt worden. Dit voordeel wordt van de Vroedvrouwen heel anders opgenomen, want zy zeggen, dat het kwaade bloed moet gelooſt worden; en byaldien geen bloed genoeg word geſtort, ſtellen zy dat het in de Lyfmoeder wordt opgehouden, en daarom veel kwaad zal doen. Met zulke verkeerde redenen is het gemakkelyk de onkundige Vrouwtjes te verſtrikken en te verſtommen: maar als het haar luſt dit weinige

nige na te gaan, dan zullen zy zich zoo gemakkelyk niet laaten mishandelen. De eerste reden van 't kwaade bloed is voorheen al wederlegt, alwaar getoont is, dat best is, weinig bloed te loozen, mits dat het achter gelaaten bloed blyft in zyn natuurlyke vaten, 't welk bezorgt wordt door deeze band. De andere reden is de vrees van 't bloeds opsluiting in de Lyfmoeder. Brengt hier maar by de redenen, welke voorheen gegeven zyn, dat door deeze band of steuning het loozen van 't bloed en Nageboorte werdt bevordert. Daarom hebben zy een verkeerde vrees; want zonder steunzel zal veelmalen het bloed in de Lyfmoeder blyven, en door het steunen zal de loozing bevordert worden van dat bloed, dat in de holligheit van de Lyfmoeder al rede is uitgestort, en ook nootzakelyk gelooft moet worden, om dat het daar staan blyvende zal bederven en zeer veel ziektens veroorzaaken.

31. Het gebeurt veelmalen, dat na verloop van weinig dagen de Kraamvrouw wordt aangetast van een *Zog-Koorts*, zoo als zy het noemen, verzelt met walgen, verlooren eetlust, klam zweet, flaauwtens en verval van krachten. Alle deeze toevallen komen zelden elders anders van voort, als dat het bloed stilstaande in de uitgerekte vaten

ten van de Lyfmoeder of in deszelfs holligheit, begint te rotten, en te bederven, welk verderf, om dat hier door het bloed dun en ſcherp wordt, met het overige rondlopende bloed vermengt wordt. Nademaal dit volgt op de ſtilſtandt van 't bloed in de vaten of holligheit van de Lyfmoeder, zoo zyn alle aangebragte oorzaaken te beſchuldigen, welke het bloed hier doen ſtilſtaan. Deeze oorzaaken zyn eerſtelyk het ſterk toewringen van de Sluitband om de middel, waar door de te rug loop van 't bloed door de hol ader wordt belet, gelyk van te vooren bewezen is. Ten anderen het niet ſteunen van die deelen, welke te zeer verſlapt zyn, zelfs zomtyds zoo zeer dat de buik hangt gelykerwys een natte zak, zoo als men gewoon is te zeggen. Daarom zyn die niet te verontſchuldigen, welke de Kraamvrouwen raden een bandt ſterk om de middel toe te wringen; en niet denken om den ſlappen onderbuik te ſteunen.

32. De Vrouwen, welke op onze raadt aanſtonts bezorgen dat de buik werdt geſteunt zullen veel minder geklontert bloed loozen, en ook veel minder *Naweën* gevoelen; want daarom klonterde het bloed, om dat het in de holligheit van de Lyfmoeder uitgeſtort ſtilſtaat, en niet kan geloooſt worden; en de mond van de Lyfmoeder trekt

trekt zich weder toe na de geboorte, en kan ook door de weinige drukking van de Lyfmoeder en van de buikſpieren, perſſende op het uitgeſtorte bloed, niet geopent worden, ten zy in deeze deelen een ſtuiptrekking wordt veroorzaakt, die dan met gewelt de klonters uitdryft. Dit gewelt geſchiet niet zonder pyn en daarom worden deeze pynen Naweën genaamt, welke men zoude voorgekomen hebben, als men de ſtilſtandt van 't bloed in de Lyfmoeder was voorgekomen, door het ſteunen van de buik.

33. Nog is een andere oorzaak van Naweën in de Vrouwen, wiens buik niet geſteunt is geworden, na de baaring, en welke is van kwader gevolg: wanneer door gebrek van ſteunen het bloed ſtilſtaande in des Lyfmoeders vaten ſtolt, dan kan dit bloed door opvolgende ſtuiptrekking niet gelooſt worden, om dat het niet kan gaan door de kleine openingjes van de vaten, welke het bloed uitſtorten in de holligheit van de Lyfmoeder, waarom deeze Vrouwen naweën lyden, en ſtuiptrekking onderhevig zyn zonder eenig voordeel. Zelfs het bloed, dat in de ſlag-aderen van de Lyfmoeder is blyven ſtaan, of in eenige kleine holligheden in de ſubſtantie van de Lyfmoeder, kan mede niet overgaan in de ade-

ren, om dat het eerst door kleine vaatjes moet doorgaan eer het uit de slagader in de ader kan komen, 't welke met gestolt bloed niet kan geschieden. Daarom het hier lang genoeg stil gestaan hebbende begint te verderven, en scherp te worden: dus door verrotting verdunt, verandert in een stinkende dunne stof, die dan geloost wordt, zoo als wy met leetwezen menigmaal hebben zien gebeuren. Of prikkelende maakt pyn en stuiptrekking, welke zy opstyging van de moer noemen. Of met het bloed vermengt maakt zy een *Rotkoorts* met groot verval van krachten; welke kwaalen niet zouden zyn ontstaan geweest wanneer men door de steuning van de buik de gedurige ommeloop van bloed had in staat gehouden.

34. Dit steunen van de buik is niet alleen voordeelig in het bevorderen van de loozing der Nageboorte, en eerder sluiten van de opene mondtjes der bloedvaten in de lyfmoeder, maar is mede van groot nut om den *Afgang* te bevorderen in de Kraamvrouwen. Ik heb meenigmaal ondervonden, dat na het baren eenige dagen verliepen eer dat de Kraamvrouw den Afgang konde kwytraken, dat ik hier van heb afgeleit. De Karteldarm na het baren van zyn uitwendig steunzel berooft, kan de inhoudende vui-

lig-

ligheit niet voortſtuuwen, deeze op malkanderen gepakt, wordt zoo dik en ſtyf dat zy zich niet laat ſchikken na de figuur van den Endel-darm om gelooſt te kunnen worden, en om dat de buikſpieren dan nog niet genoegzaam kunnen toetrekken, zoo blyft de vuiligheit in de Karteldarm, alwaar zy, eensdeels door haar hardigheit, andersdeels door haar ſcherpte in het ophouden verkregen, *Buikpyn* verwekt, waar in gemenelyk Winden worden beſchuldigt, en daarom windbrekende middelen, dog zonder vrugt, worden voorgeſchreven. Alle deeze kwalen had men voor kunnen komen door het bekwaam ſteunen van de buik, waar door de Karteldarm zoo zeer niet zou zyn uitgezet geworden, en de Kraamvrouw zou veel vroeger haar gewone afgang bekomen hebben, dat ik veelmalen ondervonden heb.

35. Behalven dit groote nut dat de Kraamvrouwen wordt toegebragt door deeze band, zoo is 'er nog een ander dat niet minder nuttig is. Daar zyn Vrouwen, welke met een *Bloedvloeijing* ſukkelen lange jaaren, zelfs na de jaaren van de gewone maantſtonden, gelyk ik 'er gekent heb, die al meerder dan ſeſtig jaren bereikten; deeze vervallen eindelyk in de Teering of Waterzugt en ſterven. Ik heb my niet genoeg

kunnen verwonderen, waarom dat men deeze Vrouwen nog plaagt met een band sterk om de middel toegetrokken, waar door nog het weinige bloed, dat in zoodanige lichamen overig was, belet wordt uit des Lyfsmoeders aderen te rug te vloejen na het hart: by aldien de dagelykse ondervinding my niet had doen zien, dat dusdanige Vrouwen wierd geraden een band styf om de middel, en zelfs met gewelt toegetrokken, te moeten gebruiken, ik zou nooit gelooft hebben dat deeze manier van behandeling in de gedachten der menschen zoude hebbe kunnen opklimmen: want wie heeft oit een band gelegt om den arm of het been boven het laat gat in een Ader, met oogmerk om het uitloopen van bloed te stuiten? en evenwel wordt dit dagelyks gedaan met groot nadeel van den lydster. Om deeze bloed vloedt te genezen worden alderlei zoorten van tsamentrekkende middelen gebruikt, doch zonder vrucht. By aldien men deeze band, den gantschen Buik steunende, gebruikt, heb ik ondervonden, dat deeze vloeijing geneezen is geworden, zonder eenige inwendige middelen. In dit geval ben ik gewoon een kussentjen, met versterkende middelen gevult, op de buik te leggen en met deeze band gesteunt, te gebruiken, waar door deeze Bloedvloejing

ge-

geneezen is, als die uit ſlapheid der vaten veroorzaakt wordt.

36. Gelykerwys in de natuurlyke Baring door toekrimpen van de Lyfmoeder, en perſing van de trekkers der Buik, de vrucht met de Nageboorte wordt uitgedreven, zoo geſchiet het ook in de *Miskraam* en het loozen van een *Zuiger* en geklontert bloed. Want als de mond van de Lyfmoeder zich los laat en de Spiervezelen zich toetrekken, zoo volgt evenwel de uitwerping niet, ten zy dat de buikſpieren te gelyk werken om deeze uitwerping te bevorderen. Het is merkwaardig na te gaan hoe veel deeze uitwerping bevordert wordt door een ſteunzel op de buik, waar van ik groot voordeel heb gezien in *Zware baringen*, wanneer ik bevond, dat in de vlagen de buik zeer wierd opgezet, gevende my eene vrees dat miſſchien de lyfmoeder op die plaats mogt komen te berſten, het welke ik door een breed ſteunzel over de buik wonderlyk te hulpe gekomen ben: en wanneer door de haaſt geen gelegentheit was om met deeze band de buik van buiten te ſteunen, heb ik niet alleen groot gemak toegebragt door het ſteunen met de platte hand op het meeſt zwellende deel van de buik, maar heb ook bevonden dat dit ſteunzel zeer bevorderde de verloſſing,

welke oogenſchynelyk nog zoo ſpoedig niet zou geſchiet zyn geweeſt.

37. Al het geen wy tot hier toe gezegt hebben van de natuurlyke baring voor en na de geboorte, dat moet men ook verſtaan wegens een *Miskraam* en het loozen van een *Zuiger*, waarin deeze band mede van het zelfde nut is, en het ſterk toewringen om de middel het zelfde nadeel toebrengt.

38. Om dat ik in het behandelen der Barende en Kraamvrouwen veel wonderen gehoort heb wegens een *Zuiger*, zoo heeſt het my de moeite wel waardig geſcheenen hier ter plaatze een korte Verhandeling op te geven wegens dit wangedrogt, dat door Ouwde wyven en Vroedvrouwen met veel wonderwerken, uit bygeloof en verdichtzelen geſproten, is opgeſiert, onder welke my het wonnderbaarlykſte voorkomt, dat het kan loopen en vliegen, daar het een wanſchapen klomp is zonder uitwendige ledematen; en dat het weder kan kruipen in de lyfmoeder van een andere Vrouw, die by het baren tegenwoordig is, daar het geen hooft of herſſenen heeft. Hoe ongerymt dit is, zoo vindt het evenwel by eenige onnozele en lichtgeloovige geloof. Ik zal voor by gaan te zeggen wat andere Schryveren hier van gelooven, en zal maar alleen myn gedachten uiten. In den begin-

ginne van zwanger zyn is de nageboorte in vergelyk tegen de vrucht veel grooter, dan in het laatste van de dragt. In deeze Moederkoek en ſtreng, oordeel ik dat een byzondere levens beweging is, dan in de Vrugt, en in de Moeder, op de wys als men ziet in de gezaaide planten, welke in den beginne twee bladen gemenelyk te voorſchyn brengen, zoo lang als de wortel niet beſtendig is, maar welke bladen na die tydt verdorren, als niet behoorende tot de plant. Even eens meen ik dat het gelegen is met de Moeder koek en navel-ſtreng, welke dienen om het voedzel te bereiden voor de Vrugt en het zelve aan en af te brengen, maar wanneer de Gylmakende ingewanden geformeert zyn, zynde als de wortelen in planten, dan worden deeze deelen onnut en verſterven: waaruit volgt de nootzakelykheit dat het kind ter waerelt moet komen. Wanneer het komt te gebeuren dat in den beginne van de dracht de Vrucht ſterft, maar de deelen van de Nageboorte in 't leven blyven, dan gebeurt het meeſten tydt dat nevens de verrotting van de Vrugt, deeze delen van de Nageboorte verrotten, waarop nootzakelyk een miskraam volgt. Maar wanneer de Vrugt nog klein is en ſterft, en door de verrotting in een dunne vocht verandert,

 door

door de vaten van de nageboorte wort opgeſlorpt en weg gevoert, in dusdanig geval, verloſt de Vrouw wel iets dat na een Ey gelykt zonder vrugt daar in te vinden, dat ik veelmalen gezien heb. Of anderzints als het leven in de Moederkoek blyft, en die dan verder aangroeit, dan meen ik dat hier door wordt geformeert een *Zuiger* of *Mola*, welke in de Lyfmoeder zynde vervolgens ſterft, doch op een onbepaalde tydt, en dan wordt uitgeworpen. Waaruit men klaar kan opmaken, dat zoo veel Mirakelen niet kunnen worden voortgebragt door dusdanigen Zuiger als 'er wel van worden voorgegeven: en daar uit blykt ook klaar, dat een Vrouw niet kan verloſſen van zoo een ledig Ey of van een Zuiger, ten zy dat zy van te vooren een Man bekent heeft. Men ziet hier ook uit dat het verloſſen van een Zuiger veelmalen zwaarder is dan het verloſſen van een welgeſchapen Vrucht: om dat de Vrucht door uitſteken van de beenen en andere beweging de verloſſing kan bevorderen, dat men in een Ey of Zuiger niet kan verwachten. Maar om dat alle verloſſingen geſchieden door toetrekking van de Lyfmoeder en buikſpieren, en dat 'er altydt veel ruimte zonder ſteuning in de buik wordt gemaakt, zoo is de Steunband in al dit zoort van Ba-

rin-

ringen even nootzakelyk en de Sluitband om de middel even nadeelig.

39. Uit dit beredeneerde kan den Lezer gemakkelyk opmaken, wat aan de Kraamvrouwen voornamentlyk na de verlossing moet gedaan worden, namentlyk de gantsche onderbuik, die door de Vrucht was uitgezet en nu van zyn uitzettende oorzaak berooft, moet zoodanig gesteunt worden, dat de daar inleggende ingewanden zoo een egale steuning hebben, als zy hadden voor de geboorte van de Vrucht. Wat voor Steunband men nu gebruikt is evenveel, als de steuning van buiten maar egaal is, en niet te sterk dat zy den omloop des bloedts zou verstikken, ook niet te slap, want dan voldoet zy niet aan het oogmerk. Ik ben gewoon, om dat het by de hand is, te gebruiken een toegevouwen Servet of klein Tafellaken, zoo breed, dat het de gantsche buik kan bevatten: deeze leg ik om het naakte lyf en laat het van vooren toespelden zoo, dat dit een bekwaam steunzel verschaft: na verloop van een uur of twee laat ik daar na zien wanneer de Kraamvrouw op het bed legt en de buik wat geslonken is, by aldien dan deeze band wat ruim is, dan laet ik hem wat naauwer aanspelden, en na de mate dat de buik dunder wordt, laat ik ook deeze band vernauwen. Ik heb meermalen met ver-

verwondering gezien dat de Kraamvrouwen zonder deeze band, maar met de gewoone band om de middel te bed gelegt in Flaauwte vielen en op de oever van de dood gebracht wierden, maar zoo dra als dit steunzel om de buik gelegt was, en de band om de middel losgemaakt, tot haar zelfs kwamen en behouden wierden: maar by verzuim van dit steunzel en het leggen van de band om de middel in deeze flaauwte zyn gebleven, of dat zy zoo lang vloeide dat de dood daar op volgde, dat ik nog onlangs heb zien gebeuren in een Miskraam, en veelvuldige reizen in een gewoone Kraam.

40. By aldien de Vrouwen wat mager zyn dat door het uitsteken van de heupe beenderen de buik niet genoegzaam door deeze band gesteunt kan worden, dan ben ik gewoon eerst een zacht kussentjen op de buik te leggen en dan de band daar over, op dat hier door de buik mag gesteunt werden.

41. Wanneer deeze band moet gebruikt werden in de overvloedige Stonden-vloed, dan laat ik de band vervaardigen van flinel of boomezyn; en laat die met een rygveter maken, op de wys als in de mannen een gordel om de middel wordt gemaakt, welke men een gezontheit noemt: deeze moet niet boven de heupe gelegt worden, zoo als gemeenlyk geschiet, maar over de heupe

pe beenderen heen, geheel tot aan de schaamdeelen; en, om dat deeze band na boven glyt in vrouwen die zich bewegen, moet men aan yder zyde een bandtjen hechten, dat onder de billen doorgaat, om zoo het na boven glyden te beletten. Onder deeze band ben ik wel gewoon een kussentjen te leggen op de bloote buik met versterkende Medicynen gevult, welke veel nut toebrengen in de Onmatige vloed en in de Witte vloed.

42. Om dat ik ondervonden heb, dat de Vrouwen het meeste hinder bevinden in het opschuiven der band, daarom dien ik hier wel by te voegen, dat de band, welke om de heupe en buik gaat, aan de voorkant, daar zy de buik moet steunen, breeder moet wesen als van agteren, daar zy op de lenden legt, want als de band overal even breed is, dan zullen in de lenden rimpelen komen, en dan zal ook de band aan de voorkant wegens het buigen van de Dyen niet laag genoeg drukken.

43. Aan deezen band moet aan de onderrand vast gemaakt worden twee andere smalder bandjes, hebbende de breete van ontrent twee vingeren breed, gemaakt vier of agt dik linnen of flinel, op dat zy niet ligt rimpelen: deeze bandjes moeten

on-

ontrent van malkanderen gehegt worden, aan de onderrand van de band om de middel gaande, ter diſtantie van anderhalf vierendeel ellen, zoo dat yder bandjen van de midden van 't ruggegraat afſtaat drie ſeſtiende delen, waar door belet wort dat zy niet ligt zullen tuſſchen de beenen inſchuiven. Hier in moet men eenig vergelyk maken tegen de groote van 't lighaam, want hoe grooter de vrouwe is, hoe ook deeze bandjes wyder van malkanderen moeten gehegt worden aan de band welke om de middel gaat, en hoe de vrouwe kleinder is, hoe die ook naauwer by malkanderen moeten geplaaſt worden.

44. Als deeze band om de heupen gelegt is zonder eenige plooi daar in, en zoo net van vooren aan malkanderen gehegt met haaken, veeters, bandtjes of ſpelden, dat daar door de geheele buik van beneden tot boven egaal geſteunt is, dan brengt men deeze twee ſmalle bandjes van agteren onder de billen door na vooren, en maakt die vaſt aan de onder rand van de band, welke de buik dekt en ſteunt, om daar door te beletten dat deeze band niet na boven kan glyden of rimpelen.

45. Om dat de band, welke om de middel of heupe gaat, het geheele werk van ſteunen moet verrigten, daarom moet dee-

deeze wat ſterker ſluiten, als de twee andere bandjes, die onder de billlen door gaan, welke maar alleen dienen om het opſchuiven en rimpelen te beletten. Om dat in het loſen van 't water en afgang geen verhindering mogt toegebragt worden is het beſt, dat yder van die twee bandjes aan zyn eigen zyde van vooren worden vaſt gemaakt, maar niet kruiſeling over malkanderen.

46. Na de verloſſing der Vrucht volgt gemenelyk de verloſſing der *Nageboorte*; maar wanneer de nageboorte aanſtonts niet volgt dan is 'er een bygeloof, dat men ook geen band mag gebruiken, en de Vrouwen moeten zoo lang gemartelt worden, al zou men de Nageboorte met gewelt afhalen, tot dat de Vrouw geheel verloſt is. Elendige Lydereſſen, die zoo worden mishandelt! want ik heb ontelbare malen gezien, dat door het afhalen van de Koek de Lyfmoeder van binnen na buiten gekeert is geworden, dat zeer gemakkelyk kan geſchieden, wanneer de Koek wat vaſt zit, en de mond van de Lyfmoeder nog open. De Vroedvrouw zou het ook voor haar een ſchande rekenen, als zy niet konde ten eerſten de geheele Nageboorte vertoonen, daarom gebeuren hier zoo veel ongelukken. Want

by

by aldien de vrugt gebooren is, en de Koek maar eenigzints vast zit, dan kan de ontlaste Lyfmoeder, en de geleegde buik zich zoo ver niet toetrekken dat zy de Koek uit kan werpen; legt men dan zulke Vrouwen te bed half verlost met een doek of das om de middel, die niets doet tot het steunen van de buik, dan kan deeze Vrouw zig niet ontlasten van de Nageboorte, en om dat de Koek hier of daar gescheiden is van de Lyfmoeder, zoo lekt uit die opene bloedvaten zoo een grote menigte bloed, dat de Kraamvrouw door gebrek van bloed in flaauwte valt en menigmalen sterft. Sluit zich de mond van de Lyfmoeder toe in deeze halve verlossing, dit bloedt lekt evenwel in de holligheit van de Lyfmoeder, en daar staande klontert: onderwylen hebben de uitgerekte Lyfmoeder en verlengde buikspieren geen magt om de holligheit van de Lyfmoeder zoo veel te perssen en te vernauwen, dat zy de ingeslotene Koek en gestoldt bloed kunnen uitwerpen: want eer dit geschieden kan moet de Mond van de Lyfmoeder verwydert worden, dat niet geschieden kan om dat de inkrimping van de Lyfmoeder en Buikspieren tot nog toe onmachtig zyn. Hoe meer nu in dit geval de toebinding om de middel geschiet, hoe meer bloed

dat

dat gelooſt wort tot nadeel van de Kraamvrouw. Zoo draa als my zulk een geval ontmoete, dat de Nageboorte aanſtonts niet wou volgen, heb ik de Kraamvrouw geraden zig na bed te begeven, en bevolen den gantſchen buik op de voorige wys te ſteunen, waar van ik altydt dat voordeel gehadt heb, dat de Nageboorte binnen de vier en twintig uren van zelfs gelooſt is geworden, om dat door deeze ſteuning de vezelen van de Lyfmoeder en de buikſpieren meer kracht kunnnen oeffenen als anderzints, wanneer zy van buiten niet geſteunt worden.

47. Deeze wys van handeling, om niet aanſtonts de Nageboorte af te halen, nademaal zy afwykt van de lang geoeffende behandeling der barende Vrouwen, moet met zekere reden en proeven beveſtigt worden, en op geen gezag ſteunen: daarom zal ik hier de reden met ondervinding geſtaaft by voegen tot welzyn van de Kraamvrouwen. Het is uit de Ontleedkunde bekent, dat de Moederkoek maar alleen gehegt is aan de binnenkant van de Lyfmoeder door bloote aanraking maar geenſints door een vaſtgroejing, gelykerwys onze ledematen met het overige lichaam. Zoo lang als 'er levens beweging in de moederkoek is, blyft dezelve aan de binnen opper-

vlakte van den Lyfmoeder vaſt zitten, op de wys als de klim aan andere Boomen en muuren, laatende zig niet gemakkelyk daar van aftrekken, zoo lang zy levendig is, of zoo men die daar van met geweld afrukt, dan blyven eenige vezelen van de klim zitten in de Boom of muur, of de deelen van de Boom of muur worden verbroken: insgelyks gaat het met de Moederkoek als die met gewelt wordt afgerukt, eenige vezelen van de Koek blyven zitten in de *Pori* van de Lyfmoeder die daar dan verrotten, of de Lyfmoeder wort wat geſcheurt, dat ook een verzweering veroorzaakt. Maar als men wagt tot dat de Koek verſtorven is, dan werken eenige oorzaken te zamen, welke de Koek van de Lyfmoeder afduwen zonder vezelen agter te laaten, of den Lyfmoeder te kwetſen of ſcheuren. Voor Eerſt het verſtorven deel kleeft veel minder aan de Lyfmoeder dan voorheen, en laat zig dan ook gemakkelyker afſcheiden. Ten anderen de Bloed-loop uit de Lyfmoeders ſlagaderen in de Koek doet weinig kragt om de Koek van de Lyfmoeder af te duwen, zo lang als het bloed uit de Moederkoek door de navel adel wordt na het Kind gevoert; maar als deeze bloedloop belet wordt door de navel ader, gelykerwys geſchiet, wanneer de navelſtreng

ge-

gebonden is, dan wordt meer kragt gedaan door het bloed in de Moeders ſlagader om de Koek af te duwen dan voorheen. Dit is zeer gemakkelyk te verſtaan en te bewyzen met de volgende proef: Laat Water gedreven worden door een canaal, wiens eynde open is, dan zal door een gemaakt gat in de zyde van de canaal het water met veel minder kragt doorſpuiten, dan als men het eynde van die zelve canaal digt ſluit; ook zal die canaal veel meer gevaar loopen om te barſten als hy aan 't eynde geſloten is dan als hy daar open blyft. De Derde oorzaak is een beginnende rotting, waar door de aanklevende kragt wordt vernietigt; zoo ziet men een doode korſt van zelven afſcheiden, welke men te vooren niet konde van het levendige aftrekken. Hier mag men by voegen, dat zoo aanſtonts na de verlosſing, de Moederkoek nog verre is van de mond der Lyfmoeder, maar als het eenigen tydt geleden is, wordt, door het inkrimpen van de Lyfmoeder en het drukken van de buik ſpieren, de Moederkoek tot voor de mond van de Lyfmoeder gebragt, welke dan met veel meer gemak kan weggenomen worden, dan te vooren doen zy nog verre van des Lyfmoeders mond afgelegen was.

 48. Als

48. Als men dit beredeneerde vergelykt met de gevolgen van het te schielyk afhalen der nageboorte, kan men met regt besluiten, dat het een groote onvoorzigtigheit is zoo haastig te wezen met het afhalen van de nageboorte. Te meer daar de ondervinding geleert heeft, dat door het schielyk afhalen der nageboorte, de Lyfmoeder wel eens door de mond van de Lyfmoeder getrokken is, en zoo het binnenste na buiten gekeert: het welke veel Kraamvrouwen van 't leven berooft heeft. Want als deeze omgekeerde Lyfmoeder niet aanstonts met de handen na binnen gebragt wordt, zullen de vaten van steunsel berooft in het uitgekomen deel overmatig opzwellen, en de mond van de Lyfmoeder zig mede toetrekkende, maakt de herstelling of weder inbrenging binnen korten tydt ondoenelyk: waar op dan eerst het uitgekomen deel verstikt wordt en vervolgens versterft.

49. Tegen dit alles verzet zig de lange kwade gewoonte. Want men agt het een groot teken van kundigheit in een Vroedvrouw, dat zy weet zoo schielyk de nageboorte te bekomen: en men brengt veel ondervindingen voor den dag van kwade gevolgen, wanneer de nageboorte niet aanstonts volgde. Dit is ook waar, maar laaten wy eens onderzoeken by welken

ge-

gelegenheit deeze kwade gevolgen gebeurt zyn. Het is by de Vroedvrouwen een ſtok regel, dat men aanſtonts de nageboorte moet afhalen zoo draa het Kind geboo-ren is. Daarom moet men ook vaſt ſtellen dat de Vroedvrouwe alles gedaan heeft, zelfs met gewelt, wat zy heeft kunnen uitvoeren om de nageboorte te bekomen: daarom is het ook zeker, dat zy veel forsſe en kneuſingen heeft gedaan, wanneer zy de nageboorte niet heeft kunnen krygen. Nu beſtaat het verſchil hier in, of de kwade gevolgen veroorzaakt zyn geworden, alleen door het blyven van de nageboorte, dat boven al is wederlegt, dan of de kwade gevolgen geſproten zyn uit de gedane verſcheuring en plettering der delen. Ik meen dat men de kwade gevolgen aan deeze kwade behandeling moet toeſchryven, zelfs het lang verblyf van de nageboorte: want als de mond van de Lyfmoeder gekneuſt is, dan wordt die zoodanig ontſtoken en gezwollen, dat de geheele opening ſterk wordt toegetrokken, zoo dat, ofſchoon de nageboorte al los is, zy evenwel niet geloſt kan worden. Waarom de ophouding van de nageboorte toe te ſchryven is aan de kwade behandeling en kneuſing van de mond der Lyfmoeder. Dit ziet men immers in de natuurlyke baring zonder gewelt verrigt, dat eenige klon-

 te-

teren bloed gemakkelyk in vervolg geloſt worden, het welke zonder ontſluiting van de mond der Lyfmoeder niet kan geſchieden. Hier uit wordt met zekerheit geleert, dat men niet behoeft te vreezen voor de gedurige ſluiting der mond van de Lyfmoeder, by aldien men die maar niet te veel gevergt of gekneuſt heeft, maar als die gekneuſt geworden is en vervolgens ontſtoken en gezwollen, dan is het zeker te wagten, dat na het forſſe afhalen van de nageboorte de Kraamzuiveringen zullen geſtuit worden. Daarom is het eene groote onvoorſigtigheit de nageboorte met gewelt af te halen, en het zal de barende Vrouwe veel meerder gemak wezen, dat als de nageboorte niet van zelven of met gemak wil volgen, de Vrouwe zonder afhalen van de nageboorte niet van zelven of met gemak wil volgen, de Vrouwe zonder afhalen van de nageboorte op het bed te leggen, en verwagten tot dat zy van zelven gelooſt wordt.

50. Tegen dit alles kan men zeggen, de Ondervinding moet men meer geloof geven als de Redeneering. De Ondervinding heeft geleert, dat als de nageboorte gebleven is, dat dan de Kraamvrouwen veel geleden hebben. Myn ondervinding van zoo veele jaaren hebben my het tegendeel geleert, ik heb nooit ongemak geſien uit het verblyf

van

van de nageboorte, namentlyk wanneer geen gewelt gedaan was om de nageboorte aftehalen, maar veelmalen heb ik zware toevallen ontmoet, wanneer de Vroedvrouw gewelt gebruikt had om de nageboorte te krygen, zoo wel als de nageboorte was afgehaalt, dan als die niet te krygen was. Waarom deeze toevallen veroorzaakt zyn geworden door het gepleegde gewelt, maar niet door het eenvoudig agterblyven van de nageboorte. Hierom is myn ernſtige waarſchouwing tot gemak en welzyn der baarende vrouwen, dat de Vroedvrouwen dog geen gewelt willen gebruiken om de nageboorte aftehalen, maar als die niet gemakkelyk wil volgen, de Kraamvrouw ruſte te geven en te bed te leggen, verzorgende haar buik met een ſteunband zoo als geleert is, wachtende tot dat de nageboorte zig van zelven aanbiet: ik kan in waarheit verzekeren, dat ik in myn langdurige ondervinding nog nooit eenige kwade gevolgen gezien heb uit het laten blyven van de nageboorte, wanneer geen gewelt voor af geoefent was. Waarom zoude een Vroedvrouwe dit niet doen? het is immers voor haar zelven en voor de Kraamvrouw gemakkelyk, en men heeft uit dit gemak zoo veel kwade gevolgen niet te

wagten, als uit het gewelt, dat men zomtyts moet gebruiken om de nageboorte aanstonts aftehalen.

51. Ik heb ook ondervonden dat veel minder klonters bloed geloost worden in de kraamzuivering, als ik deeze steunband gebruikte, dan wanneer de Kraamvrouwen op de gewone wys behandelt wierden. Want als de buik gesteunt is, dan wordt in de Lyfmoeder geen plaats overgelaaten voor het bloed om daar stilstaande te stollen, daar anderzints ruimte genoeg zou zyn: ook wordt de Kraamzuivering zoo ligt niet opgehouden door het sluiten van de mond des Lyfmoeders, als in de gewone behandeling; om dat de gesteunde buik en Lyfmoeder meerder kracht kunnen oefenen in het ontsluiten van de toegetrokken mond der Lyfmoeder, dan geschiedden kon zonder dit steunzel op gewone wys.

52. Men behoeft zich niet te bekommeren, dat men op deeze wys veel minder kraamzuivering heeft als op de gewoone wys: want wy hebben vooraf al aangetoont, dat dit bloed, dat geloost wordt zoo goed is, als het overige dat in het lichaam blyft: waarom wy ons niet behoeven te bekommeren over het weinige dat geloost wordt. Die zwarigheit maken dat het bloed door deeze band in de Lyfmoeder wordt opgehou-

houden, zyn waarlyk in hun redeneering verbystert, want door het steunen van de buik, is het veel gemakkelyker, het bloed uit de holligheit van de Lyfmoeder te loozen, dan het is zonder dit Steunzel: daarom drukt men immers mede de buik als men bezwaarlyk kan afgaan, om de loozing te bevorderen. Het baart nog meer gerustheit, om dat de mond van de Lyfmoeder achter het schaambeen gelegen is en daarom van deeze band of steunzel niet toegesloten kan worden.

53. Onder de kwade behandelingen der barende Vrouwen, mag men ook stellen het vroeg *Verbreken van 't Water*, zoo als men dit gewoon is te noemen, of liever het te vroeg stukken breken van 't Vlies der nageboorte, waar in het water bewaart wordt, en dat zig in den beginnen van 't Kramen, als een blaas vertoont met Water gevult. Veelen zyn gewoon of met een schaartjen, of met de nagelen, dit vlies te openen, en zoo het water te loosen, menende dat daar door het Kraamen wordt bevordert. Dog ik meen dat met dit te doen het Kramen wordt vertraagt en zwaarder gemaakt, en daarom niet moet gedaan worden, nademaal al het werk moet gerigt zyn tot voordeel en gemak van Moeder en Kind. Hierom zal ik myn reden

voorstellen gevende die over aan het oordeel van anderen of zy gewigtig genoeg zyn, om het vlies zoo lang heel te houden als mogelyk is, want als het Vlies van zelven breekt, dat is dan buiten toedoen van de Vroedvrouw.

54. De nageboorte is gemenelyk gehegt aan het boven gedeelte van de Lyfmoeder, wanneer een Vrouw begint te Kramen, dan trekt dit bovendeel van de Lyfmoeder na beneden, daarom kan de Koek en de nageboorte geen reden wezen waarom het Kind niet ter wereld zoude komen, nademaal dit deel van den Lyfmoeder de oorzaak is van het uitdryven.

55. Door het dringen van de Lyfmoe- op de nageboorte wordt de mond van de Lyfmoeder allenskens meerder geopendt, en het Vlies met Water gevult maakt dan als een blaas een uitpuiling door de mond van de Lyfmoeder. Zoo lang als dit Vlies heel blyft, heeft dit gedrukte Water vermogen om zonder pyn de mond van den Lyfmoeder te verwyderen, maar als het vlies gebroken is, dan volgen deeze nadeelen. Eerstelyk het uitloopende Water kan dan de mond der Lyfmoeder niet meer verwyderen. Ten anderen het water weggeloopen zynde, verliest de Lyfmoeder zyn steun-

ſteunzel, waarop zy drukte, waarom nog eenige tydt moet verloopen eer zy wederom genoegzaam is toegetrokken Ten Derden als dit vlies zoo vroeg gebroken is, dan wordt het verbroken eynde na binnen getrokken, om dat het vlies inkrimpt als het van binnen niet geſteunt wordt. Waar uit deeze ongemakken volgen. Eerſtelyk dit Vlies is van binnen zeer glad en met ſlym bezet, gevende een gemakkelyke doortogt voor het Kind, wanneer het in de geboorte mogt blyven, maar nu het weggetrokken is, verlieſt de barende Vrouwe dit gemak. Ten Anderen als het vlies de deelen van de geboorte dekt, dan voelt de Vrouwe geen ſmerte in den doortogt van de Vrugt, maar als het vlies ingekrompen is, moet het Kind ſchuiven over de gevoelige deelen van de geboorte, dat voor een barende Vrouwe veel ſmertelyker is, dan dat het Kind ſchoof over die zelfde deelen met zoo een glad vlies bedekt. Als deeze vogt eenige tydt uitgevloeit heeft, dan worden de deelen droog en maken daarom ook een zwaarder en pynlyker baring. Het is van binnen ook niet beter geſtelt, want dan kan de Lyfmoeder zig zoo nauwkeurig ſluiten om de leden van de Vrugt, dat het Kind in de Lyfmoeder beklemt zit, en niet voort-

voort geduuwt kan worden, het welke niet konde geſchieden, zoo lang als het water in de nageboorte gehouden wierd. Eindelyk moet in de gewone baring het hooft van de Vrugt de Lyfmoeders mond verwyderen, dat in verre na zo gemakkelyk niet kan geſchieden, als dat het water deeze uitſetting moeſt maken.

56. Ik twyfel niet, als iemant deeze op gegeven reden zonder vooroordeel na gaat, of hy zal met my moeten toeſtemmen, dat het beſt is zoo lang het vlies heel te houden als het mogelyk is: want als het vlies heel blyft, zal het neder geperſte water de mond des Lyfmoeder zoo zeer verwyderen, dat het hooft van de Vrugt, zonder eenig gewelt te doen, in de mond van de Lyfmoeder kan nederzakken, in welken tydt door het voortzetten van de Vrugt en toekrimpen van de Lyfmoeder en buikſpieren, het vlies wel zal gebroken worden, en daarom aanſtonts het Kind gebooren worden: daar men in het ontydig afloopen van 't water een zware baring te wagten heeft.

57. Hier by zouden nog verſcheiden behandelingen in zware baringen gevoegt kunnen worden, als ook het verder gebruik van deezen Sluitband in 't aftappen van 't water in de waterzugtige,

maar

maar om dat myn oogmerk maar geweeſt is het kwalyk gebruik van de gewone Sluitband aan te wyzen, en een beter ſteunzel in plaats te ſtellen, als ook eenige kwade handelingen in Kraamvrouwen, door onkunde ingeſlopen, en tot een beſtendig gebruik aangenomen, te wederleggen en te verbeteren, meen ik dat hier mede aan het gezegde oogmerk voldaan is, en wenſche dat het veel gemak en voordeel aan het gemeen zal toebrengen.

E Y N D E.